

HORIZONTALNA ANALIZA NEDOSTATAKA KAPACITETA

April/Ožujak, 2008.

Sadržaj:

1. Uvod	3
2. Rezultati horizontalne analiza nedostataka kapaciteta u ciljanim općinama/opštinama:	3
2.1. Općina/opština Bugojno	4
2.2. Općina/opština Gradiška	6
2.3. Općina/opština Kakanj	8
2.4. Općina/opština Teslić	9
2.5. Općina/opština Vareš	11
3. Zaključci	13

1. Uvod

Projekat «Podrška društvenoj zaštiti i stvaranju zajednica prijatelja djece u BiH» je logičan nastavak aktivnosti koje se nadograđuju na iskustva i lekcije naučene kroz višegodišnju realizaciju UNICEF/IBHI projekata s ciljem unapređenja reforme socijalne/dječije politike i pružanja usluga u sistemu društvene zaštite djece u BiH. Projekat se realizuje u ukupno četrnaest općina, u devet „starih“ (Bugojno, Gradiška, Kakanj, Vareš i Teslić, Breza, Donji Vakuf, Prnjavor i Srbac) i pet „novih“ (Drvar, Foča, Goražde, Istočna Ilidža i Kiseljak).

Jedan od ciljeva projekta «Podrška društvenoj zaštiti i stvaranju zajednica prijatelja djece u BiH» je da se realizacijom planiranih aktivnosti obezbjeđe preporuke koje će biti iskorištene za jačanje društvene zaštite i inkluzije u BiH, tj. unapređenje budućih projektnih UNICEF rješenja.

Projektom je predviđeno održavanje jednodnevnih radionica za članove općinskih upravnih odbora i pružaoca usluga u svakoj od pet (5) starih ciljanih općina/opština: Bugojno, Gradiška, Kakanj, Teslić i Vareš. Radionice su održane kako slijedi:

- 14.02.2008. godine u općini/opštini Kakanj
- 04.03.2008. godine u općini/opštini Bugojno
- 06.03.2008. godine u općini/opštini Vareš
- 07.03.2008. godine u općini/opštini Teslić
- 11.03.2008. godine u općini/opštini Gradiška.

Horizontalna analiza nedostataka kapaciteta je izvršena sa ciljem identifikacije:

- postignutih rezultata i održivosti,
- glavnih nedostataka i
- definisanja prioriternih potreba po pitanju razvoja općinskih/opštinskih kapaciteta.

Rezultati analize projektnih područja su predstavljali bazu, tj. uvod u analizu ključnih općinskih/opštinskih potreba i definisanja strategija za zadovoljavanje potreba u odnosu na usluge, edukaciju, među-sektoralnu saradnju i preporuke za razvoj politika.

Horizontalna analiza nedostataka kapaciteta je izvršena na bazi smjernica i materijala koji su pripremljeni od strane UNICEF konsultantice, gđe. Emilly Veron-Baron. U prilogu dokumenta, priloženi su rezultati rada malih grupa na održanim radionicama u pet (5) ciljanih općina/opština.

2. Rezultati horizontalne analiza nedostataka kapaciteta u ciljanim općinama/opštinama

U ovom poglavlju slijedi analitički pregled rezultata horizontalne analize nedostataka kapaciteta izvršene sa učesnicima/cama iz pet (5) ciljanih općina/opština UNICEF/IBHI Projekta sa fokusom na jačanje među-sektoralnih kapaciteta i drugih pitanja koja zahtijevaju sistemska rješenja.

Analiza **razvoja općinskih kapaciteta** sa aspekta pozitivnih rezultata, nedostataka i prioriternih potreba, fokusirala se na nekoliko projektnih područja koja se mogu organizovati po interesu u 4 grupe, i u nastavku će biti razmatrane u skladu s tim:

- Institucionalno liderstvo, upravljanje i administracija/finansijska podrška i održivost
- Postojeći servisi/službe u odnosu na ljudske resurse, usluge i kvalitet i dostupnost istih,
- Među-sektoralna horizontalna i vertikalna koordinacija,
- Zakonska i politička pitanja, smjernice/standardi u radu kao i međuinstitucionalni i nvo sporazumi, te monitoring i evaluacija u zajednici.

Analiza je provedena u odnosu na definisana projektna područja sa aspekta realizacije UNICEF/IBHI Projekata, ali i sa aspekta svakodnevnog djelovanja javnih institucija i nevladinih organizacija u lokalnim zajednicama.

Neophodno je naglasiti da su učesnici/ce u svih pet (5) općina/opština istakli da je realizacija UNICEF/IBHI projekata vrlo pozitivno uticala na razvoj općinskih/opštinskih kapaciteta u odnosu na sva razmatrana projektna područja.

Analiza **ključnih općinskih/opštinskih potreba** i definisanje **potrebnih strategija za zadovoljavanje potreba** će također biti razmatrane u okviru četiri grupe u odnosu na razmatrana područja:

- Usluge
- Edukacija
- Među-sektoralna saradnja
- Preporuke za razvoj politika.

Slijedi osvrt na rezultate provedene analize nedostataka kapaciteta, dok su detaljnije informacije o rezultatima grupnog rada za svaku od ciljanih općina/opština navedene u priloženim dokumentima.

2.1. Općina/opština Bugojno

2.1.1. Razvoj općinskih/opštinskih kapaciteta

- **Institucionalno liderstvo, upravljanje i administracija/finansijska podrška i održivost**

Zaključeno je da su realizacijom projekta, a kroz jačanje ljudskih i materijalnih kapaciteta, kao i izgradnju partnerskih odnosa između nvo i javnog sektora unaprijeđeni postojeći institucionalni kapaciteti. Također je naglašeno da je izvršen pozitivan uticaj na organizaciono jačanje što se može vidjeti kroz formiranje novih udruženja i umrežavanje nvo u općini Bugojno¹.

Neophodno je da OUO preraste u Komisiju za unapređenje dječije zaštite u svrhu daljeg razvijanja mješovitog pristupa i među-sektoralnosti. Istaknuta je potreba za dodatnom edukacijom za upravljanje i provođenje monitoringa i evaluacije, kao i kontinuirano jačanje postojećih kapaciteta kroz različite projekte edukacionog karaktera. Neophodna je podrška daljem jačanju Centra za socijalni rad kroz kadrovsko jačanje, kao i kroz podršku za izgradnju zgrade Centra i jačanje infrastrukture istog (Prihvatište, Savjetovalište, Centar za dnevni boravak i dr.), čime bi se omogućilo kvalitetnije provođenje usluga socijalnog rada, kao i drugih usluga društvene zaštite djece (obrazovanje, zdravstvo i dr.).

¹ 1007. u općini Bugojno je formirano udruženje Lokalna savjetodavna grupa koje čini 10 lokalnih nevladinih organizacija.

U općini Bugojno su uvedene tenderske procedure za dodjelu sredstava iz općinskog budžeta za omogućavanje podrške različitim socijalno isključenim grupama, kao i da je uvedena nova budžetske stavke u općinskom budžetu po pitanju finansiranja podrške djeci sa posebni potrebama, te su omogućeni grantovi za mlade, za materinstvo i dr.. Razmatrajući nedostatke u ovoj oblasti, zaključeno je da je neophodno razviti kvalitetan monitoring i evaluaciju realizacije projekata odobrenih iz općinskog budžeta i finansijskog utroška sredstava za iste. Također je naglašena potreba formiranja općinskog tima za namicanje sredstava i kontinuitet u obezbjeđivanju sredstava iz drugih izvora. Prisutni su razmatrali finansiranje sa kantonalnog nivoa i zaključili da je neophodno uvođenje sistemskog pristupa u dodjeli sredstava iz kantonalnog budžeta za inkluzivno obrazovanje i Rome.

- **Postojeći servisi/službe u odnosu na ljudske resurse, usluge i kvalitet i dostupnost istih**

U sferi razmatranja djelovanja postojećih službi i usluga, zaključeno je da je projekat UNICEF/IBHI doprinio jačanju službi i poboljšanju kvalitete usluga. Razmatranje nedostataka je ukazalo da je neophodno i dalje uticati na institucionalno povezivanje, kao i promovisanje postojećih i uspostavu novih kapaciteta i službi. Iskazana je potreba javnog zagovaranja i lobiranja kod donosioca odluka po pitanju zapošljavanja stručnog osoblja zbog omogućavanja veće dostupnosti i poboljšanog kvaliteta usluga za korisnike.

- **Među-sektoralna horizontalna i vertikalna koordinacija**

U ovoj sferi je istaknuta uloga CPPAG-a. Neophodno je unaprediti saradnju na međuopćinskom nivou kroz organizovanje sastanaka i promociju uspješnih rezultata vladinih i nevladinih organizacija. Također je navedena potreba za izmjenju strateškog pristupa viših instanci u svrhu poboljšanja komunikacije, podrške i kontrole.

- **Zakonska i politička pitanja, smjernice/standardi u radu kao i međuinstitucionalni i nvo sporazumi, te monitoring i evaluacija u zajednici.**

Zaključeno je da postojeći normativi nisu adekvatni trenutnim potrebama i da je neophodna modernizacija i uspostava jedinstvenih normativa i standarda u svim sektorima na prostoru cijele FBiH i BiH. Istaknuta je potreba uspostave podzakonskih akata koja će omogućiti adekvatniju primjenjivost zakonskih rješenja.

Tokom razmatranja međuinstitucionalnih i nvo partnerstava, potvrđen je značaj kriterija partnerstva koji je zastupljen u okviru projekta UNICEF/IBHI i ponovo je naglašena potreba uspostavljanja Komisije za unapređenje dječije zaštite. Iskazana je potreba uspostave Memoranduma o saradnji javnih i nevladinih organizacija sa Općinom sa jasno definisanim ulogama, odgovornostima i procedurama.

Na kraju je razmatrano pitanje monitoringa i evaluacije, u čijem kontekst je naglašen značaj ovih procesa i edukacija provedenih u okviru projekta UNICEF/IBHI, zaključujući da su neophodne kontinuirane edukacije na temu monitoringa i evaluacije.

2.1.2. Ključne općinske potrebe i strategije za zadovoljavanje potreba

- **Usluge**

Neophodno je i dalje jačanje kapaciteta javnih ustanova i nvo kroz provođenje kontinuiranih edukacija za pružaoce usluga i druge aktere dječije zaštite, kao i integrisanje novih usluga i omogućavanje provođenja zakonom predviđenih usluga u sferi društvene zaštite djece, kao npr. školovanje u kući i dr. Istaknuta je potreba

jačanja infrastrukture i zapošljavanje dodatnog stručnog kadra. Također je naglašena potreba uspostave strategije za promociju volonterizma u zajednici, kao i integrisanja neformalnog obrazovanja u postojeći obrazovni sistem.

Istaknuta je uloga Komisije za unapređenje dječije zaštite, kao i potreba provođenja postojećih i razvoj budućih općinskih strategija i Akcionog plana za unapređenje dječije društvene zaštite i umanjevanja socijalne isključenosti koja će obuhvatiti pitanja usluga, infrastrukture, kao i uspostave Agencije za analitičko istraživanje potreba lokalne zajednice.

- **Edukacije**

Neophodno je definisati prioritetne oblasti i potrebe za edukacijom, a u skladu s tim napraviti plan edukacije za prioritetne oblasti. Istaknuta je potreba razvoja novih vannastavnih školskih programa iz oblasti neformalnog obrazovanja za djecu i mlade unutar obrazovnog sistema.

- **Među-sektoralna koordinacija**

Naglašena je uloga i značaj djelovanja Komisije za unapređenje dječije zaštite, kao i potreba da se omoguće sredstava iz općinskog ili kantonalnog budžeta za formiranja kriznih/mobilnih timova i iznalaženje sistemskog rješenja za njihovo kontinuirano djelovanje.

Memorandum o partnerstvu institucija i nevladinih organizacija sa Općinom je također prepoznat kao strategija za unapređenje među-sektoralne koordinacije.

- **Preporuke za razvoj politika društvene zaštite i inkluzije**

Harmonizacija politika i uticaj na izjednačavanje prava u sferi dječije društvene zaštite, kao i dalji razvoj i provođenje postojećih strategija prepoznato je kao vrlo bitna preporuka za dalji razvoj politika u ovoj sferi.

Istaknuta je potreba izrade Strategije za unapređenje djelovanja institucija kroz definisanje normativa i smjernica za rad, sistema kontrole, kao i unapređenje infrastrukture i opremljenosti institucija.

2.2. Općina/opština Gradiška

2.2.1. Razvoj općinskih kapaciteta

- **Institucionalno liderstvo, upravljanje i administracija/finansijska podrška i održivost**

Održivost projektnih rezultata ogleda se kroz formiranje i redovno ažuriranje baza podataka kao što su: DevInfo, baza podataka za monitoring upisa djece u osnovne škole, baza podataka za maloljetnike počinioce krivičnih djela, djece žrtve nasilja, djeci sa posebnim potrebama. Na nivou opštine Gradiška formiran je Odbor za borbu protiv bolesti ovisnosti. Iako je institucionalni okvir u oblasti dječije zaštite definisan kroz zakone i njihove dopune, postojeći zakonski okviri se ne provode u potpunosti zbog niza nedostataka mehanizama kao i činjenice da procedure nisu jasno definisane. Tokom realizacije projekta povećana su izdvajanja za dječiju zaštitu na području opštine ali i dalje nedostaje prioritizacija finansijskih izdvajanja.

- **Postojeći servisi/službe u odnosu na ljudske resurse, usluge i kvalitet i dostupnost istih**

Rad postojećih službi odnosno servisa je unaprijeđen kroz jačanje volonterskog rada, jačanje nevladinog sektora ali poboljšanje sistema pružanja usluga od strane vladinog sektora koji još uvijek ima vodeću ulogu u sistemu.

- **Među-sektoralna horizontalna i vertikalna koordinacija**

Međusektorska saradnja je takođe poboljšana ali je treba i dalje jačati u cilju iznalaženja kvalitetnih rješenja u oblasti dječije zaštite i socijalne inkluzije djece.

Vertikalna koordinacija sa nadležnim ministarstvima je prema mišljenju učesnika radionice jednosmjerna i centralizovana. Pohvaljena je saradnja aktera dječije zaštite sa Javnim fondom za dječiju zaštitu RS.

- **Zakonska i politička pitanja, smjernice/standardi u radu kao i međuinstitucionalni i nvo sporazumi, te monitoring i evaluacija u zajednici.**

Iako su u okviru projektnih i drugih aktivnosti lokalne zajednice razvijene smjernice za rad pružaoca usluga, učesnici radionice su iznijeli zajedničko mišljenje da je problematika dječije zaštite nedovoljno zastupljena u priručnicima. U institucijama postoje neadekvatni normativi i standardi kada je u pitanju angažovanje stručnog kadra.

2.2.2. Ključne općinske potrebe i strategije za zadovoljavanje istih

- **Usluge**

Uz postojeće usluge, istaknuta je potreba jačanja institucija kroz kontinuirane edukacije za pružaoce usluga i korisnike, kao i zapošljavanje dodatnog stručnog kadra u sferi društvene zaštite. Također je naglašena potreba primjene preventivnog rada i alternativnih metoda, kao i usluga za djecu predškolskog uzrasta (rano otkrivanje, praćenje razvoja djece i dr.).

- **Edukacija**

Iskazana je potreba za kontinuiranim stručnim usavršavanjem i definisana su sljedeća područja potrebnih edukacija: asocijalna ponašanja (maloljetnička delinkvencija, nasilje, prevencija bolesti ovisnosti, trgovina ljudima, prostitucija), porodično pravna zaštita, supervizija institucija i pojedinaca, edukacija opštinskih vlasti.

Neophodno je omogućiti veća finansijska izdvajanja kao i ujednačiti standarde pružanja usluga sa evropskim standardima.

- **Među-sektoralna koordinacija**

Uz potrebu uspostave sistem rada (procedura i protokola) službene saradnje institucija/ organizacija, naglašena je neophodnost kontinuiranog djelovanja Komisije za dječiju zaštitu kao koordinacionog tijela za aktivnosti svih relevantnih aktera dječije zaštite.

- **Preporuke za razvoj politika društvene zaštite i inkluzije**

Ponovo je istaknuta uloga Komisije za dječiju zaštitu koja svojim aktivnostima treba da doprinese razvoju socijalne politike. Također je naglašena potreba korištenja iskustava sa lokalnog nivoa za razvoj politika na entitetskom nivou.

2.3. Općina/opština Kakanj

2.3.1. Razvoj općinskih kapaciteta

- **Institucionalno liderstvo, upravljanje i administracija/finansijska podrška i održivost**

Potvrđen značaj djelovanja Općinskog upravnog odbora, uvedenog mješovitog sistema, kao i provedenih edukacija u okviru Projekta. Međutim zaključeno je da su neophodne kontinuirane edukacije obzirom na novonastale organizacije ili djelatnike koji nisu imali mogućnost da budu uključeni u provedene edukacije. Također je naglašena potreba prerastanja OUO-a u Komisiju za unapređenje dječije zaštite kao mehanizma za dalje upravljanje i unapređenja među-sektoralne saradnje u sferi dječije zaštite. Po pitanju finansijske podrške i održivosti, učesnici su naglasili da je neophodno obezbjediti finansijsku podršku za implementaciju zakonskih odredbi, kao i dodatna sredstva (nabavka opreme, didaktičkog materijala, jačanje ljudskih resursa).

- **Postojeći servisi/službe u odnosu na ljudske resurse, usluge i kvalitet i dostupnost istih**

Neophodno obezbjediti specijalistički rad sa djecom sa posebnim potrebama, kao i funkcionisanje svih karika u sistemu kako bi se pružila adekvatna podrška i kako bi se informisala javnost o postojanju različitih službi i načinu pristupu istim. Također je naglašeno da je neophodno formirati mobilne timove koji bi sarađivali sa svim školama i pružali pomoć djeci u svim školama.

- **Među-sektoralna horizontalna i vertikalna koordinacija,**

Istaknut značaj provedenih aktivnosti u okviru UNICEF/IBHI projekta koje su omogućile poboljšanje među-sektoralne saradnje, partnerstva, razmjenu iskustava i poboljšanu komunikaciju po vertikali vlasti u sferi dječije društvene zaštite. Ujedno je naglašeno da je na vertikalnoj koordinaciji potrebno i dalje propagirati mješovit pristup rješavanju problema dječije zaštite, kao i lobirati za donošenje efikasnijih zakona i pravilnika.

- **Zakonska i politička pitanja, smjernice/standardi u radu kao i međuinstitucionalni i nvo sporazumi, te monitoring i evaluacija u zajednici.**

Istaknuta je uloga i djelovanje CPPAG-a u odnosu na date preporuke od predstavnika lokalnih zajednica. Također je naglašen značaj donesenog Zakona o socijalnoj zaštiti ZDK, kao i Zakona o predškolskom obrazovanju i vaspitanju FBiH koji uređuju ove oblasti i omogućuju kvalitetnije ostvarivanje dječijih prava.

Potvrđen je značaj kriterija partnerstva koji je zastupljen u okviru projekta UNICEF/IBHI, te je naglašeno da je u budućnosti neophodno kontinuirano raditi na koordinaciji i uspostavljanju partnerstava sa svim akterima dječije zaštite u zajedničkim aktivnostima, kao i stimulisati veću saradnju nevladinih organizacija.

Po pitanju monitoringa i evaluacije, naglašen je značaj ovih procesa i edukacija provedenih u okviru projekta UNICEF/IBHI. Za buduće korake neophodno je obezbjediti kvalitetno sprovođenje monitoringa i evaluacije u cilju poboljšanja i prilagođavanja pristupa, jer je evidentno da postoji potreba dodatnih znanja u ovoj oblasti.

2.3.2. Ključne općinske potrebe i strategije za zadovoljavanje potreba

- **Usluge**

Neophodno je koristiti postojeća iskustva i postignute rezultate u okviru realizacije projekata UNICEF/IBHI u svrhu dalje nadgradnje i unapređenja kvaliteta usluga za korisnike. Neophodno je i dalje jačanje i ljudskih kapaciteta javnih ustanova i nvo, kao i drugih aktera dječije zaštite kroz kontinuirane edukacije i zapošljavanje dodatnog profesionalnog kadra. Mediji su prepoznati kao ključni akter u promovisanju društvene zaštite djece. Neophodno je donošenje novih zakonskih regulativa i provođenje postojećih, kao i jačanja infrastrukture javnih institucija i nvo u svrhu omogućavanja veće dostupnosti i kvalitetnijih usluga.

- **Edukacija**

Kao ključne potrebe u oblasti edukacije aktera dječije zaštite istaknute su sljedeće teme: edukacije o novim metodama, razmjena iskustava, vještine komunikacije, odnosi sa javnošću/PR, javno zagovaranje, namicanje sredstava i dr.. Također je istaknuta potreba održavanja okruglih stolova sa ciljem uključivanjem građana/korisnika usluga u rješavanje aktulne problematike.

- **Među-sektoralna koordinacija**

Istaknuta potreba osnivanja Komisije za unapređenje dječije zaštite i održavanja okruglih stolova sa ciljem razmjene iskustava i naučenih lekcija.

- **Preporuke za razvoj politika društvene zaštite i inkluzije**

Istaknuta je potreba podrške radu Komisije za unapređenje dječije zaštite. Također je naglašena potreba harmonizacije zakonskih regulativa u skladu sa UN Konvencijom o pravima djeteta i korištenje „bottom-up“ pristupa prilikom donošenja zakona i političkih odluka.

2.4. Općina/opština Teslić

2.4.1. Razvoj općinskih kapaciteta

- **Institucionalno liderstvo, upravljanje i administracija/finansijska podrška i održivost**

Kada su u pitanju institucionalno vođenje, upravljanje i administracija veoma je važno istaći da je u tom segmentu donesen niz zakona kao što su: prijedlog izmjena i dopuna Zakona o socijalnoj zaštiti, Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, Zakon o zaštiti lica sa mentalnim poremećajem, uspostavljene su sigurne kuće i obezbjeđena su sredstva za njihovo finansiranje, poboljšavaju se uslovi rada institucija za djecu. Glavni nedostaci proizilaze iz činjenice da zakonima nisu obuhvaćeni svi korisnici, npr. prvo dijete nema pravo na dječiji dodatak, samohrani roditelji nisu obuhvaćeni socijalnom zaštitom, postojeća zakonska regulativa ne provodi se u dovoljnoj mjeri. Projekat je uticao na održivost liderskih sposobnosti i kapaciteta, a vještine i znanja profesionalaca u ovom segmentu su proširena.

Kada je u pitanju finansijska održivost neophodno je napomenuti da na području opštine Teslić još uvijek nije usvojen budžet za 2008. godinu. Usmjeravanje sredstava iz opštinskog budžeta još uvijek se vrši prema sistemu preferencija, što utiče na diskontinuitet održivosti.

- **Postojeći servisi/službe u odnosu na ljudske resurse, usluge i kvalitet i dostupnost istih**

Sistemu pružanja usluga nedostaju sistemska rješenja. Na području opštine ne postoji mobilni tim za inkluziju djece sa posebnim potrebama u redovnu nastavu. Važno je istaći da zastupljenost usluga u ruralnim sredinama nije dovoljna. Savjetovališta koja su osnovana u okviru projekta i dalje funkcionišu, Udruženje za pomoć djeci sa posebnim potrebama je nastavilo sa radom.

- **Među-sektoralna horizontalna i vertikalna koordinacija**

Kroz realizaciju projektnih aktivnosti osnažena je međusektorska saradnja. Komisija za dječiju zaštitu predstavljaće glavno koordinaciono tijelo u oblasti dječije zaštite. Istaknuta je potreba jačanja vertikalne koordinacije sa nadležnim ministarstvima, kao i potreba dalje razmjene iskustava i jačanje saradnje na međuopštinskom nivou.

- **Zakonska i politička pitanja, smjernice/standardi u radu kao i međuinstitucionalni i nvo sporazumi, te monitoring i evalucija u zajednici**

Istaknuta je potreba pojednostavljivanja zakonskih propisa kako bi se isti lakše pratili i primjenjivali u praksi. Također je naglašen značaj kontinuiteta u izradi Akcionih planova dječije zaštite i realizaciji istih.

Uz potrebu kontinuiranog primjenjivanja standarda i smjernica, naglašena je i potreba uspostave adekvatnog monitoringa, evaluacije i neophodne supervizije.

2.4.2. Ključne općinske potrebe i strategije za zadovoljavanje potreba

- **Usluge**

Uz alternativne metode i preventivne aktivnosti naglašena je potreba uvođenja usluga proširenih vidova socijalne i dječije zaštite. Kontinuirana izrada i realizacija Akcionih planova dječije zaštite je istaknuto kao jedna od strategija za zadovoljavanje navedenih potreba. Također je naglašena potreba zapošljavanja dodatnog stručnog kadra u sferi društvene dječije zaštite. Uspostava sporazuma o saradnji između relevantnih institucija i organizacija kao lokalna strategija treba da doprinese unapređenju saradnje svih relevantnih aktera u sferi socijalne/društvene zaštite djece.

- **Edukacija**

Omogućavanje kontinuirane edukacije treba da zadovolji potrebe za stručnim usavršavanjem iz oblasti: projekt menadžmenta, rada sa djecom sa posebnim potrebama, rada sa romskom djecom, supervizija i samozaštita, zaštita djece od nasilja u porodici i školi, dodatne edukacije, nastavnog kadra i roditelja, edukacija opštinskih vlasti u cilju senzitivizacije za aktualne probleme u segmentu dječije zaštite.

- **Među-sektoralna koordinacija**

Komisija za dječiju zaštitu treba kontinuirano da radi na jačanju među-sektoralne saradnje.

- **Preporuke za razvoj politika društvene zaštite i inkluzije**

Učesnici/ce su istakli da je potrebno uticati na povećanu uključenost medija po pitanju informisanja javnosti o postignućima u segmentu socijalne i dječije zaštite. Također je naglašena potreba ujednačavanja standarda pružanja usluga sa evropskim standardima.

2.5. Općina/opština Vareš

2.5.1. Razvoj općinskih kapaciteta

- **Institucionalno liderstvo, upravljanje i administracija/finansijska podrška i održivost**

Potvrđen je značaj djelovanja Općinskog upravnog odbora, uvedenog mješovitog sistema, kao i provedenih edukacija u okviru Projekta. Neophodne su kontinuirane edukacije obzirom na nove organizacije ili djelatnike koji nisu imali mogućnost da budu uključeni u provedene edukacije. Također je naglašena potreba prerastanja OUO-a u Komisiju za unapređenje dječije zaštite kao mehanizma za dalje upravljanje i unapređenja među-sektoralne saradnje u sferi dječije zaštite. Po pitanju finansijske podrške i održivosti, učesnici su naglasili da je neophodna kvalitetnija finansijska podrška u svrhu potpune održivosti ili replikacije pokrenutih aktivnosti, odnosno unapređenja usluga u sferi dječije zaštite u općini Vareš.

- **Postojeći servisi/službe u odnosu na ljudske resurse, usluge i kvalitet i dostupnost istih**

Projekat UNICEF/IBHI doprinio je organizacionom i materijalnom jačanju Centra za socijalni rad, kao i podršci drugim javim institucijama. Naglašen je značaj jačanja ljudskih kapaciteta i provedenih edukacija, kao i potrebe daljeg unapređenja mješovitog sistema dječije zaštite u općini Vareš. Međutim, istovremeno su definisani i glavni nedostaci koji ukazuju na problem dugoročnijeg rješavanja zaposlenja pedijatra i logopeda u zajednici, rješavanje pitanja Vrtića, kao i nedostatak usluga Općinskog suda kao bitnog aktera dječije zaštite. Istaknuta je potreba rješavanja problema neadekvatnih prostorija centra za socijalni rad. Zaključeno je da bi rješavanje pitanja opremljenosti i poboljšanja uslova rada, kao i dugoročnog zapošljavanja adekvatnog kadra, svakako doprinijeli i povećanoj motiviranosti djelatnika i drugih aktera, a samim tim i kvalitetu usluga. Također je istaknuta potreba kontinuiranih edukacija za sticanja znanja i vještina o novim metodama koje se primjenjuju u sferi društvene zaštite djece.

- **Među-sektralna horizontalna i vertikalna koordinacija**

Istaknut je značaj provedenih aktivnosti u okviru UNICEF/IBHI projekta koje su omogućile poboljšanje među-sektoralne saradnje, partnerstva, razmjenu iskustava i poboljšanu komunikaciju po vertikali vlasti u sferi dječije društvene zaštite. Ujedno je naglašeno da je potrebno replicirati iskustva i dalje unapređivati među-sektoralnu saradnju kroz različite aktivnosti, kao npr. edukacije na kojima će učestvovati predstavnici općinskih, kantonalnih i entitetskih nivoa vlasti i organizacija i na taj način uticati na razmjenu iskustava i uvezanost profesionalaca iz relevantnih sektora društvene zaštite djece.

- **Zakonska i politička pitanja, smjernice/standardi u radu kao i međuinstitucionalni i nvo sporazumi, te monitoring i evaluacija u zajednici.**

Kao pozitivno iskustvo projekta, istaknuta je uloga i djelovanje CPPAG-a u odnosu na date preporuke od predstavnika lokalnih zajednica. Također je naglašen značaj donesenog Zakona o socijalnoj zaštiti ZDK, kao i Zakona o predškolskom obrazovanju i vaspitanju FBiH koji uređuju ove oblasti i omogućuju kvalitetnije ostvarivanje dječijih prava. Iako postoje određena poboljšanja u vidu donesenih

zakonskih rješenja, grupa je zaključila da je osnovni nedostatak neadekvatnost istih što u primjeni dovodi do pojave diskriminacije po pitanju ostvarivanja prava. Zaključeno je da je neophodna adekvatna primjena postojećih zakona i unapređenje istih u cilju što kvalitetnijeg ostvarivanja prava djece. Po pitanju standarda, zaključeno je su postojeći standardi neadekvatni i da je prioritarna potreba da se isti prilagode stvarnom stanju na terenu, tj. lokalnim zajednicama.

Potvrđen je značaj kriterija partnerstva koji je zastupljen u okviru projekta UNICEF/IBHI i ponovo naglašena potreba uspostavljanja Komisije za unapređenje dječije zaštite. Također je naglašen nedostatak finansijskih sredstava koja bi trebala obezbjediti i dalju realizaciju sličnih projekata u zajednici u svrhu jačanja partnerstva.

Po pitanju monitoringa i evaluacije, prisutni su naglasili značaj ovih procesa i edukacije provedenih u okviru projekta UNICEF/IBHI, zaključujući da su edukacije nedovoljne obzirom da, zbog projektnih ograničenja, nisu svi akteri bili u mogućnosti da učestvuju u istima. Zaključeno je da je neophodno da se nastave edukacije na ovu temu, a da se monitoring različitih aktivnosti u zajednici treba provoditi u koordinaciji aktera dječije zaštite

2.5.2. Općinske ključne potrebe i strategije za zadovoljavanje potreba

- **Usluge**

Ocjenjeno je da adekvatna implementacija postojećih općinskih strategija i Akcionog plana razvoja dječije zaštite može zadovoljiti istaknute ključne potrebe: jačanje infrastrukture Centra za socijalni rad, uspostavu Omladinskog centra, uspostavu mobilnog stručnog tima, kao i dugoročno rješavanje zaposlenja logopeda i pedijatra i integrisanja radioničarskog rada u sistem društvene zaštite djece.

- **Edukacija**

Edukacija je prepoznata kao kontinuirana nadgradnja pružaoca usluga i drugih aktera dječije zaštite po pitanju: novih metoda (znanja i vještina) u radu sa djecom u sferi društvene zaštite, razmjene iskustava, monitoringa i evaluacije i prevencije.

Kao strategija zadovoljavanja potreba istaknut je rad mobilnog tima u sferi provođenja edukativnih programa sa naglaskom na ruralne sredine.

- **Među-sektoralna koordinacija**

Istaknut uloga i značaj djelovanja Komisije za unapređenje dječije zaštite i provođenje novog Akcionog plana razvoja dječije zaštite. Također je istaknuta potreba za sistemskim rješenjem za kontinuirano djelovanje mobilnog tima.

- **Preporuke za razvoj politika društvene zaštite i inkluzije**

Data je preporuka sa nivoa lokalne zajednice za harmonizacijom zakonskih regulativa. Također je preporučen kontinuitet u radu Komisija za unapređenje dječije zaštite i provođenja budućih akcionih planova razvoja dječije zaštite.

3. Zaključci

- Provedenom analizom nedostataka kapaciteta potvrđena korisnost i značaj primjenjenih strategija u okviru realizacije UNICEF/IBHI projekta;
- Zaključeno je da su realizacijom projekata UNICEF/IBHI unaprijeđeni postojeći institucionalni kapaciteti kroz jačanje ljudskih i materijalnih kapaciteta, kao i izgradnju partnerskih odnosa između nvo i javnog sektora;
- Analiza ključnih potreba i strategija za zadovoljavanje istih je ukazala u odnosu na:
 - **usluge** da je neophodna kvalitetnija alokacija sredstava u sferi društvene zaštite djece u svrhu jačanja ljudskih i materijalnih kapaciteta javnih institucija, nvo i drugih aktera dječije zaštite i omogućavanja integrisanja novih usluga u sistem društvene zaštite djece; naglašena je potreba daljeg planiranja na lokalnom nivou, tj. implementacija budućih Akcionih planova razvoja dječije zaštite;
 - **edukaciju** da je neophodna kontinuirana edukacija aktera dječije zaštite u odnosu na savremena zbivanja i potrebe sa osvrtom na proces evropske integracije. Sem iskazanih potreba za edukacijama o novim metodama u rad u sferi dječije zaštite, ukazano je na neophodnost kontinuiranih edukacija na temu monitoringa i evaluacije kao ključnog aspekta u svakodnevnom djelovanju institucija i nvo-a i adekvatnog provođenja zakonskih regulativa;
 - **među-sektoralna koordinacija** ukazuje na potrebu djelovanja Komisija za unapređenje dječije zaštite na lokalnom nivou, kao i na značaj djelovanja entitetskih Savjetodavnih grupa za razvoj politika dječije zaštite (CCPAG-a) u svrhu unapređenja među-sektoralne saradnje i komunikacije po pitanju horizontalne i vertikalne koordinacije u sferi društvene zaštite djece;
 - **preporuke za razvoj politika društvene zaštite i inkluzije** ukazuju na neophodnost harmonizacije i unapređenja zakonskih regulativa, kao i korištenje „bottom-up“ pristupa prilikom donošenja zakona i političkih odluka. Također je preporučeno djelovanje Komisija za unapređenje dječije zaštite uz promovisanje lokalnog planiranja razvoja društvene dječije zaštite.